

Ян ЮДЖІ,
orcid.org/0000-0001-9989-4099
аспірантка кафедри теорії та історії музики
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) yuanyan67559@gmail.com

ОПЕРА ГУАН СЯ «ПСАЛМИ МУЛАН» В АСПЕКТІ ЕВОЛЮЦІЇ ОПЕРНОГО ЖАНРУ В КИТАЙСЬКІЙ СУЧАСНІЙ МУЗИЦІ

Стаття присвячена дослідженню опери «Псалми Мулан» сучасного китайського композитора Гуан Ся, створеної ним в новому ХХІ столітті та яка відзначила собою новий етап розвитку жанру китайської національної опери. Актуалізується, що цей твір постає цікавим артефактом з точки зору свого жанрово-стильового наповнення, яке суттєво відрізняється від традиційних китайських опер, а тому – його всебічне музикознавче вивчення сьогодні цілком потрапляє до кола перспективних наукових досліджень.

В статті висвітлюються факти створення цього монументального твору, розкривається інформація щодо його подальшого сценічного життя, а також досліджуються деякі особливості художнього втілення «Псалмів Мулан» в аспекті еволюції оперного жанру в китайській сучасній музиці.

Зазначається, що в основі сюжету опери Гуан Ся «Псалми Мулан» покладена давня національна легенда про дівчину Мулан. І ця легенда в китайській традиційній культурі сьогодні є віднесеною до національної писемної нематеріальної спадщини та має своє багаторазове втілення в різноманітних жанрах китайської літератури і мистецтва в різні часи.

Наголошується, що музична драматургія в опері «Псалми Мулан» формується на переплетінні різножанрових пісенних форм й інтонаційних моделей, серед яких домінують зразки масових патріотичних пісень та народних лірико-побутових пісень. Задля цього композитор свідомо спирається на інтонації китайського народно-пісенного фольклору, використовуючи їх для будування музично-тематичних конструкцій своїх оперних номерів, але з відповідним художнім наповненням.

Констатується, що опера Гуан Ся «Псалми Мулан» в китайській сучасній музичній культурі посідає доволі важливе місце, насамперед як оригінальний зразок національного оперного мистецтва Китаю, а також як визнаний художній артефакт світового оперного жанру. Підтвердженням цьому виступають: численні інсценування опери на різних континентах світу, зокрема в Америці, Європі, Азії, що відбулися на найпрестижніших концертних сценах; відзначення автора опери за її створення високими нагородами і титулами як в самому Китаї, так і в інших країнах світу; схвальні рецензії і відгуки світових музичних критиків і музикознавців про цей твір та його художнє значення.

Узагальнюється, що опера Гуан Ся «Псалми Мулан», яка за своїм сюжетом спрямована в глибокі надра китайського фольклору, висвітила ці старовинні етнонаціональні сенси в художніх умовах і засобах масштабного жанру сучасної академічної музики. А з точки зору жанрової еволюції китайського оперного мистецтва опера «Псалми Мулан» ознаменувала собою яскравий жанровий сплав, в якому музично-інтонаційна основа китайської традиційної музики органічно синтезується із симфонічними методами драматургічного розвитку і канонами формоутворення.

Наголошується, що жанрова модель опери «Псалми Мулан» формує собою яскравий й оригінальний синтез, в якому органічно сплітаються різні жанрові форми і атрибути монументального музичного мистецтва, зокрема: опери, ораторії, хорової опери, концертної опери, традиційної китайської музичної драми (зі сценами бойових мистецтв і масових танців).

Ключові слова: музичне мистецтво Китаю, композиторська творчість, композитор Гуан Ся, опера «Псалми Мулан», китайське оперне мистецтво, музичні жанри, жанрово-стильова еволюція, жанровий синтез, виражальні засоби, музична драматургія.

Yang YUZH, I,

orcid.org/0000-0001-9989-4099

Graduate student at the Department of Theory and History of Music
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) yyan67559@gmail.com

GUAN XIA'S OPERA "PSALMS OF MULAN" IN THE ASPECT OF THE EVOLUTION OF THE OPERA GENRE IN CHINESE MODERN MUSIC

The article is devoted to the study of the opera «Psalms of Mulan» by the modern Chinese composer Guang Xia, created by him in the new 21st century and which marked a new stage in the development of the genre of Chinese national opera. It is updated that this work appears as an interesting artifact from the point of view of its genre-stylistic content, which is significantly different from traditional Chinese operas, and therefore, its comprehensive musicological study today falls into the circle of promising scientific research.

The article highlights the facts of the creation of this monumental work, reveals information about its subsequent stage life, and also examines some features of the artistic embodiment of «Psalms of Mulan» in terms of the evolution of the opera genre in Chinese modern music.

It is noted that the plot of Guan Xia's opera «Psalms of Mulan» is based on the ancient national legend about the girl Mulan. And this legend in Chinese traditional culture today is included in the national written intangible heritage and has its multiple incarnations in various genres of Chinese literature and art at different times.

It is emphasized that the musical dramaturgy in Guan Xia's opera is formed on the interweaving of various song forms and intonation patterns, among which samples of mass patriotic songs and folk lyrical household songs dominate. For this purpose, the composer consciously relies on the intonations of Chinese folk-song folklore, using them to build the musical-thematic constructions of his opera numbers, but with the appropriate artistic content. It is stated that Guan Xia's opera «Psalms of Mulan» occupies a rather important place in Chinese modern musical culture, primarily as an original example of China's national opera art, and also as a recognized artistic artifact of the world opera genre. This is confirmed by: numerous productions of the opera on different continents of the world, in particular in America, Europe, Asia, which took place on the most prestigious concert stages; recognition of the author of the opera for its creation with high awards and titles both in China itself and in other countries of the world; favorable reviews and feedback from world music critics and musicologists about this work and its artistic significance.

It is summarized that Guang Xia's opera «Psalms of Mulan», whose plot is directed into the deep depths of Chinese folklore, highlighted these ancient ethno-national meanings in the artistic conditions and means of the modern large-scale genre of academic music. And from the point of view of the genre evolution of Chinese opera art, the opera "Psalms of Mulan" marked a bright genre fusion, in which the musical and intonation basis of Chinese traditional music is organically synthesized with symphonic methods of dramatic development and canons of form creation.

It is emphasized that the genre model of the opera «Psalms of Mulan» forms a vivid and original synthesis, in which various genre forms and attributes of monumental musical art are organically intertwined, in particular: opera, oratorio, choral opera, concert opera, traditional Chinese musical drama (with scenes of martial arts and mass dances).

Key words: musical art of China, composer's work, composer Guang Xia, opera «Psalms of Mulan», Chinese operatic art, musical genres, genre-style evolution, genre synthesis, means of expression, musical drama.

Актуальність дослідження. Як відомо, однією з очевидних тенденцій у творчості китайських композиторів, що особливо проявляється в останні десятиліття, є успішне переломлення традицій унікальної й багатой національної музичної спадщини китайського народу в художніх канонах і усталеному жанровому розмаїтті європейського класичного музичного мистецтва. Разом з тим, питання поглибленого вивчення специфіки реалізації цих традицій, а також їх культивування вже в нових художніх формах і жанрах набуває особливої актуальності. В цьому аспекті важливим художнім доробком постає музична творчість відомого сучасного китайського композитора Гуан Ся та його монументальний сценічний твір – опера «Псалми Мулан», що створена ним в вже в новому ХХІ столітті та яка відзначила собою новий етап розвитку китайської національної опери. Цей твір

постає цікавим артефактом з точки зору свого жанрово-стильового наповнення, яке суттєво відрізняється від традиційних китайських опер, а тому – його всебічне музикознавче вивчення сьогодні є актуальним та цілком потрапляє до кола перспективних наукових досліджень.

Аналіз досліджень. Творчість Гуан Ся в останні роки, в різних її аспектах, усе частіше привертає увагу музикознавців, й особливо – авторів з Китайської народної республіки. Низка наукових робіт, присвячених творчому доробку цього митця, вийшла в останні роки під авторством Ян Юджі (Ян Юджі, 2021; 2022; 2025). Значно більше публікацій, присвячених митецькій постаті Гуан Ся та його творам спостерігається сьогодні у виданнях інформаційно-довідникового характеру, у тому числі, й на різних спеціалізованих інтернет-ресурсах. Безпосередньо опера Гуан

Ся «Псалми Мулан» ставала предметом наукових розвідок і статей окремих авторів, зокрема: Дінг Бою (Ding Boyu, 2023), який здійснив загальний огляд цього твору; Хуан Шаобо (Хуан Шаобо, 2025), який присвятив розгляду цієї опери фрагмент своєї дисертації. Разом з тим, актуальність більш ретельного вивчення художніх особливостей цієї опери, у тому числі й в аспекті розвитку сучасної китайської опери, залишається актуальним для сьогоденного музикознавства.

Мета статті. Висвітлити факти створення, подальшого сценічного життя опери «Псалми Мулан» відомого китайського композитора Гуан Ся та відзначити деякі особливості художнього втілення цього твору в аспекті еволюції оперного жанру в китайській сучасній музиці.

Виклад основного матеріалу. Опера Гуан Ся «Псалми Мулан» створена композитором у 2004 році, а її прем'єра відбулася вже в 16 жовтні цього ж року в Пекінському оперному театрі. Як відзначають критики, цей монументальний музичний твір з першого свого сценічного втілення був сприйнятий глядачами з великою щирістю й теплою, що сприяло продовженню його постановок, у тому числі й за рубежом. Так, вже в наступному 2005 році його постановка була здійснена в Сполучених Штатах Америки, в м. Нью-Йорк, в знаменитому американському художньому центрі ім. Лінкольна. Нью-Йоркська постановка цієї опери була присвячена відзначенню ювілею Організації Об'єднаних Націй, а саме – 60-й річниці від дня заснування цієї організації. Вистава відбулася також з величезним успіхом та присутністю безпрецедентної кількості глядачів (Ян Юджі, 2021: 128).

Масштаб цієї події підсилював й той факт, що до її втілення на сцені Лінкольнського художнього центру в Нью-Йорку, який справедливо славиться найвищим рівнем своїх заходів, китайське музичне мистецтво в останній раз презентувалося ще в часи до Другої світової війни, а саме – в 1930-і роки, коли на його сцені демонстрував свою творчість видатний китайський актор пекінської опери, майстер втілення жіночих ролей Мей Ланьфан. Нью-Йоркська постановка опери «Псалми Мулан» принесла її автору не тільки великий успіх і відомість в США, а й спеціальну нагороду Лінкольнського художнього центру з титулом «Найвидатніший художник», якою було відзначено Гуан Ся. Таким чином, автор «Псалми Мулан» долучився до плеяди багатьох найвідоміших й найталановитіших постатей світової музичної культури, які у свій час отримали цю престижну нагороду. (Ding Boyu, 2023: 69). Протягом 2005–2006 років поста-

новка «Псалмів Мулан» також з великим успіхом відбулася й на інших відомих концертних сценах Сполучених Штатів Америки. Один з них – Великий зал народних зборів.

Відразу ж після вдалих інсценівок «Псалмів Мулан» в Америці, ця опера відправилася у своє європейське турне, яке відбулося з не меншим глядацьким успіхом. Зокрема слід відзначити постановку на відкритті нового оперного сезону 2008 року у Віденській державній опері – театрі, який вважається одним з найавторитетніших і найпрестижніших світових центрів сучасного оперного мистецтва. Віденська постановка «Псалмів Мулан» відбулася за творчої ініціативи міністерства внутрішніх справ Австрійської республіки та за безпосередньої її організації культурною фундацією «Асоціація сприяння австрійсько-китайським стосункам». Також, за концепцією організаторів цього проекту його реалізація мала на меті: «...означувати сприяння розвитку культурного обміну та взаєморозумінню між Австрією і Китайською Народною Республікою, знайомство та визнання шедеврів китайського оперного мистецтва на європейському культурному ландшафті» (Ян Юджі, 2022: 366–367).

Дослідники оперної творчості Гуан Ся, стосовно сценічної реалізації цієї опери у Відні підкреслюють наступне: «...художній керівник Віденського філармонійного хору з приводу постановки «Псалмів Мулан» відзначив, що до цього часу постійно експортувалася європейська опера до Азії, а тепер, і азійська опера поставлена в Європі, що знаменує нову еру культурного обміну між Європою і Азією. Він також підмітив, що до цього часу зазвичай китайські артисти виконували опери на європейських мовах і для Віденського філармонійного хору виконання китайської опери принесло користь і досвід» (Ян Юджі, 2025: 188–189). Узагальнюючи практичний досвід цілого ряду міжнародних інсценувань «Псалмів Мулан», зокрема в Європі і Америці, музикознавці відмічають, що: «...ці постановки продемонстрували здатність китайської опери адаптуватися до світових музичних стандартів, поєднуючи національні традиції з глобальними оперними тенденціями. (Хуан Шаобо, 2025: 178).

Вдала реалізація опери та її великий успіх на сценах американського й європейського континентів спонукав до продовження інсценувань її й в інших країнах, зокрема в державах азійського материка. В цьому сенсі слід відзначити й таку, не менш важливу для сучасного китайського оперного жанру постановку «Псалмів Мулан», якою є втілення на декількох сценах різних театрів

Японії, що відбулися у 2009 році, зокрема: на відкритті Столітнього меморіального залу Токійської академії освіти, в Токійському концертному залі Нового національного оперного театру, в Токійському культурному центрі Великого театру, у Великих театрах таких японських міст, як Саппоро і Хоккайдо («Mulan Psalm» debuts in Japan). Слід також підкреслити, що: «...оперні вистави спостерігали наслідний принц Японії Нарухіто і посол КНР в Японії Цуй Тянькай», а в цілому: «...японські гастролі китайської опери, як втім і американо-європейські відбулися зі величезним успіхом. Музична критика називала «Псалми Мулан» (мулан – магнолія) – квіткою миру, яка блискуче зацвіла на японській сцені» (Ян Юджі, 2025: 189).

В основі сюжету опери Гуан Ся «Псалми Мулан» покладена давня національна легенда про дівчину Мулан, яка сама, замість свого похилого батька, відправляється на війну, одягнувшись у чоловічий військовий одяг. Тим самим вона, намагаючись зберегти честь своєї родини, вона проявляє на війні значну хоробрість та героїчно рятує свою країну. В китайській культурі ця легенда віднесена до національної писемної спадщини та має своє багатоманітне втілення в різних жанрах літератури і мистецтва в різні часи. Так, образ сміливої дівчини Мулан, який в культурі Китаю безпосередньо пов'язується з такими людськими якостями, як честь, гідність, відданість і відвага, протягом останнього століття реалізовувався неодноразово в кінематографі та мультиплікації (за цією темою було знято декілька художніх фільмів, телесеріал, анімаційні фільми тощо).

Реалізація Гуан Ся ідеї про боротьбу Мулан в сьогоденних канонах сучасної оперної сцени відкриває глядачам нові творчі горизонти, що розширюють значно спектр художнього сприйняття цього давнього фольклорного сюжету. Так, на відміну від традиційної фабули твору, в якій основний наголос робиться насамперед на героїці, відвазі й самопожертві, в опері Гуан Ся з'являються й інші лінії і події, зокрема очевидна й розвинена любовна лінія. Такі «інкрустації» любовної лірики у сюжетну канву вказують на прямий вплив європейської оперної традиції, для якої: «...любовні колізії часто відіграють ключову роль навіть у творах трагічного жанру. Це зближує «Поему про Мулан» із західноєвропейською драматургічною моделлю, заснованою на наскрізному музичному розвитку, де тематичний матеріал зазнає поступової трансформації, ведучи дію до кульмінації» (Хуан Шаобо, 2025: 179).

Таким чином, на відміну від традиційного трактування в китайському національному фольклорі

сюжету Мулан, в якому для головної його героїні виявляються характерними здебільшого військово-похідні й героїко-патріотичні образи, Гуан Ся у своєму творі розширює цей образ, надаючи йому й природної жіночності, знов таки, задля культивування ще однієї, тобто любовно-ліричної лінії в цьому сюжеті. Всі ці риси автор органічно відтворює в образі головної героїні свого твору засобами музичного відображення.

Музична драматургія в опері Гуан Ся формується на переплетінні (відповідно до сюжетної процесуальності) різножанрових пісенних форм й інтонаційних моделей, серед яких домінують зразки масових патріотичних пісень та народних лірико-побутових. Задля цього композитор свідомо спирається на інтонації китайського народно-пісенного фольклору, використовуючи їх для будування музично-тематичних конструкцій своїх оперних номерів, але з відповідним художнім наповненням. «...Цей метод особливо яскраво проявився у «Поємі про Мулан», де композитор запозичує традиційні народні пісенні інтонації...» ...ці мелодії він інтегрує в оркестрову партитуру, насичену сучасними симфонічними засобами виразності. У результаті народжується унікальний звуковий світ, що поєднує елементи китайського фольклору та західної симфонічної традиції, що робить твір доступним і зрозумілим як китайській, так і західній аудиторії» (Хуан Шаобо, 2025: 179).

З точки зору жанрової ідентифікації цієї опери слід відзначити в ній присутність ознак ораторії, оскільки на це вказує не тільки відповідна характерність композиційної структури (будування за принципом великих сценічних епізодів), а й драматургічно посилену роль хору і хорових сцен.

В цілому, опера Гуан Ся демонструє яскраве жанрове поєднання, в якому гармонічно переплітаються канони традиційної китайської музичної драми та принципів симфонічної драматургії європейської академічної музики. Також поєднання європейської та китайської національної музичної стилістики яскраво проявляється й у головних вокальних партіях героїв. З одного боку, ми спостерігаємо широку кантиленість з використанням типового комплексу техніки бельканто (в партії Лю Шуана), з іншого – яскраві вкраплення стилістики з елементами, властивими традиційній пекінській опері (партія Мулан).

Висновки. Опера Гуан Ся «Псалми Мулан» в китайській сучасній музичній культурі посідає доволі важливе місце – і як оригінальний зразок національного оперного мистецтва Китаю, і як визнаний художній артефакт світового оперного жанру. Підтвердженням цьому слугують: чис-

ленні інсценування опери на різних континентах світу, зокрема в Америці (США), Європі (Відень), Азії (Японія, Гонконг), та найпрестижніших концертних сценах; відзначення автора опери за її створення високими нагородами і титулами як в самому Китаї, так і в інших країнах світу (нагорода Лінкольнського художнього центру); схвальні рецензії і відгуки світових музичних критиків і музикознавців про цей твір та його художнє значення.

Опера Гуан Ся «Псалми Мулан», яка за своїм сюжетом спрямована в глибокі надра китайського фольклору, висвітила ці старовинні етнонаціональні сенси в художніх умовах і засобах сучас-

ного масштабного жанру академічної музики. З точки зору жанрової еволюції китайського оперного мистецтва опера «Псалми Мулан» ознаменувала собою яскравий жанровий сплав, в якому музично-інтонаційна основа китайської традиційної музики органічно синтезується із симфонічними методами драматургічного розвитку і канонами формоутворення. Жанрова модель опери формує яскравий й оригінальний синтез, в якому органічно сплітаються різні жанрові форми і атрибути монументального музичного мистецтва, зокрема: опери, ораторії, хорової опери, концертної опери, традиційної китайської музичної драми (зі сценами бойових мистецтв і масових танців).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ян Юджі. Композитор Гуань Ся: панорама музичної творчості. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 86. Том 3. С. 186–190.
2. Ян Юджі. Опера Гуан Ся «Псалми Мулану» як зразок сучасного оперного мистецтва Китаю. *XXIV Сходознавчі читання А. Кримського: зб. матер. міжнар. наук. конфер. Інституту сходознавства імені А. Ю. Кримського НАН України*. Київ, 2021. С. 128–131.
3. Ян Юджі. Гуан Ся Опера «Пісні по Мулань»: історія створення та сценічне життя. *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матер. міжнар. наук. конф.* Харків: ХДАК, 2022. С. 366–367.
4. Хуан Шаобо. Семантика міфологічних образів у китайському оперному мистецтві: від національно-стильових настанов до сучасних музично-драматургічних рішень: дис. ... док. філософії за спец. 025 Музичне мистецтво. Одеса, 2025. 219 с.
5. Ding Boyu. The opera «Mulan psalm» by Guan Xia in the modern musical culture of China. *Культура України*. Харків: ХДАК, 2023. Вип. 82. С. 67–76.
6. Guan Xia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Guan_Xia
7. Xia Guan. URL: https://www.naxos.com/Bio/Person/Guan_Xia/198064
8. GUAN XIA. Earth Requiem. URL: <https://www.gramophone.co.uk/review/guan-xia-earth-requiem>
9. «Mulan Psalm» debuts in Japan. URL: http://www.china.org.cn/arts/200911/12/content_18871860.htm?f=pad&a=true

REFERENCES

1. Jan Yuji (2025). *Kompozitor Guan Sya: panorama muzichnoi tvorchosti* [Composer Guan Xia: a panorama of musical creativity]. *Aktualni pyannia humanitarnykh nauk*. Vyp. 86. Tom 3. Pp. 186–190. [in Ukrainian].
2. Jan Yuji. (2021). *Opera Huan Sia «Psalmy Mulanu» yak zrazok suchasnoho opernoho mystetstva Kytau* [The Opera Guang Xia «Psalms of Mulana» as an example of contemporary opera art of China]. *XXIV Shkodoznachchi chytannia A. Krymskoho: zb. mater. mizhnar. nauk. konfer. Instytutu shkodoznachstva imeni A. Yu. Krymskoho NAN Ukrainy*. Kyiv. Pp. 128–131. [in Ukrainian].
3. Jan Yuji. (2022). *Huan Sia Opera «Pisni po Mulan»: istoriia stvorennia ta stsenichne zhyttia* [Guan Xia Opera «Songs on Mulang»: History of creation and stage life]. *Kulturolohiia ta sotsialni komunikatsii: innovatsiini stratehii rozvytku : mater. mizhnar. nauk. konf.* Kharkiv: KhDAK. Pp. 366–367. [in Ukrainian].
4. Huang Shaobo. (2025). *Semantika mifologichnikh obraziv u kitaiskomu opernomu mistetstvi: vid natsionalno-stilovikh nastanov do suchasnikh muzichno-dramaturgichnikh rishen* [Semantics of mythological images in Chinese opera art: from national-style guidelines to modern musical-dramaturgical solutions]: *dys. ... dok. filosofii za spets. 025 Muzychne mystetstvo*. Odesa. 219 s. [in Ukrainian].
5. Ding Boyu. (2023). The Opera «Mulan Psalm» by Guan Xia in the Modern Musical Culture of China. *Kultura Ukrainy*. Kharkiv: KhDAK. Vyp. 82. Pp. 67–76.
6. Guan Xia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Guan_Xia
7. Xia Guan. URL: https://www.naxos.com/Bio/Person/Guan_Xia/198064 [in English].
8. GUAN XIA Earth Requiem. URL: <https://www.gramophone.co.uk/review/guan-xia-earth-requiem>
9. «Mulan Psalm» debuts in Japan. URL: http://www.china.org.cn/arts/200911/12/content_18871860.htm?f=pad&a=true

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 19.12.2025